

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO FINANSIJA/FINANCIJA

**SMJERNICE EKONOMSKE I
FISKALNE POLITIKE
FEDERACIJE BIH
ZA RAZDOBLJE 2025. - 2027. GODINE**

Sarajevo, maj/svibanj 2024.

Sadržaj:

Lista skraćena.....	3
UVOD	4
1. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE FBIH	5
2. NAJNOVIJA MAKROEKONOMSKA KRETANJA.....	7
2.1. Osnovni makroekonomski pokazatelji Federacije BiH.....	9
2.2. Makroekonomski okvir za razdoblje 2025. - 2027.....	14
2.2.1. <i>Projekcije makroekonomskih pokazatelja u FBiH</i>	16
2.2.2. <i>Rizici po projekcije</i>	17
3. EKONOMSKA I FISKALNA POLITIKA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU ...	19
3.1. Ekonomska politika	19
3.2. Fiskalna politika	19
3.2.1. <i>Politika rashoda</i>	20
3.2.2. <i>Porezna politika i javni prihodi</i>	22
3.2.3. <i>Javni prihodi za razdoblje 2024. – 2026. godina</i>	24
4. JAVNI DUG U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	29
4.1. Struktura duga u Federaciji BiH.....	29
4.2. Projekcija stanja duga u Federaciji BiH	33
4.3. Upravljanje dugom u Federaciji BiH	34

Lista skraćenica

BIH- Bosna i Hercegovina

FBIH-Federacija Bosne i Hercegovine

BDP- Bruto društveni proizvod

FMF- Federalno ministarstvo financija

DEP- Direkcija za ekonomsko planiranje BiH

FZS- Federalni zavod za statistiku

BHAS- Agencija za statistiku BiH

DeMPA- Metodologija za ocjenu učinka upravljanja javnim dugom

ATM- Prosječno vrijeme dospijeca kredita

ATR- Prosječno vrijeme refiksiranja kredita

EUR- Euro

KM- Konvertibilna marka

MMF- Međunarodni monetarni fond

OMA- Odjeljenje za makroekonomsku analizu (pri Upravi za neiyravno oporezivanje BiH)

BEPS-Inkluzivni okvir (Base Erosion and Profit Shifting- Erozija porezne baze i premještanje profita)

UVOD

Temeljem članka 17. Zakona o proračunima u Federacije BiH, („Službene novine Federacije BiH“, br. 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19, 99/19 i 25a/22), Vlada Federacije BiH na prijedlog Federalnog ministarstva financija donosi Smjernice ekonomske i fiskalne politike za trogodišnje razdoblje.

Ovaj dokument usklađen je sa sljedećim strateškim dokumentima Vlade Federacije BiH:

- Strategijom razvoja Federacije Bosne i Hercegovine za razdoblje 2021. – 2027. godine;
- Programom rada Vlade FBiH za razdoblje 2023. – 2026. godine;
- Programom ekonomskih reformi FBiH za razdoblje 2024. – 2026. godine;
- Strategijom zapošljavanja u FBiH 2023. – 2030. godine;
- Strategijom upravljanja dugom u FBiH 2023. – 2025. godine;
- te ostalim sektorskim strategijama i dokumentima.

Dokument „Smjernice ekonomske i fiskalne politike Federacije BiH“ predstavlja osnov za izradu Dokumenta okvirnog proračuna Federacije BiH kojim se vrši trogodišnje planiranje okvirnog proračuna i na osnovu kojeg se izrađuje proračun za narednu godinu.

Također, one služe kao temelj za izradu godišnjih i srednjoročnih planova nižih razina vlasti i imaju za cilj usmjeriti institucije nižih razina vlasti na politike i aktivnosti koje su planirane u narednom srednjoročnom razdoblju. Smjernice ekonomske i fiskalne politike Federacije BiH sadrže:¹

1. strateške ciljeve ekonomske i fiskalne politike Federacije i usklađene prioritete rashoda i izdataka, uključujući prioritetne strukturalne reforme;
2. osnovne makroekonomske pokazatelje Federacije;
3. osnovne pokazatelje ekonomske i fiskalne politike Federacije;
4. pretpostavke društvenog i gospodarskog razvoja za proračunsku i za naredne dvije godine;
5. procjenu prihoda i primitaka proračuna, ciljanu fiskalnu poziciju te usklađenu razinu ukupnih ciljanih rashoda i izdataka, a koji odražavaju prethodno navedene prioritete rashoda i izdataka;
6. predviđene promjene javnog duga i strategiju upravljanja javnim dugom.

¹ 305. sjednica Vlade Federacije BiH; 28. veljače 2022.; Posljednju izmjenu i dopunu Zakona o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine Parlament Federacije Bosne i Hercegovine usvojio je na sjednici Predstavničkog doma 28.03.2022. godine i na sjednici Doma naroda 31.03.2022. godine.

1. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE FBIH

Put ka integriranju u Europsku uniju jedan je od najznačajnijih ekonomsko - političkih ciljeva Bosne i Hercegovine. Otvaranjem pristupnih pregovora sa Europskom unijom potvrđena je europska budućnost Bosne i Hercegovine. Slijedi faza usvajanja pregovaračkog okvira koji iziskuje ispunjavanje 14 ključnih prioriteta.² Da bi se nastavio uspješan proces integracije u Europsku uniju neophodno je stvoriti uvjete za ispunjavanje preostalih kriterija. Stoga, strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Bosne i Hercegovine, te stoga i Federacije BiH moraju biti usklađeni sa postavljenim kriterijima.

Temeljni strateški dokument koji usmjerava razvoj Federacije Bosne i Hercegovine je Strategija razvoja Federacije BiH 2021. – 2027. godine³, koja definira osnovnu platformu socioekonomskog razvoja Federacije BiH i na kojoj se temelje strateški ciljevi, programi i prioritetne aktivnosti, kao i relevantne sektorske strategije. Pomenutom strategijom definirana su četiri razvojna cilja:

1. ubrzan ekonomski razvoj,
2. prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj,
3. resursno efikasan i održiv razvoj,
4. transparentan, efikasan i održiv javni sektor.

Pored razvojnih ciljeva Federacije BiH neophodno je napomenuti i akcelatore koji donose najveći razvojni efekat Federaciji BiH, te doprinose rastu produktivnosti i socioekonomskom razvoju. Akceleratori ubrzanog razvoja Federacije BiH su: inovacije i digitalizacija, otvaranje i razvoj poduzeća te finansijski sustav i javne financije.

Realizacija ovih ciljeva u neposrednoj je vezi sa Strategijom reforme upravljanja javnim financijama Federacije BiH 2021. – 2025. godine, Programom rada Vlade FBIH za razdoblje 2023. – 2026. godine⁴, Programom ekonomskih reformi FBIH za period 2024. – 2026. godine⁵, Strategijom zapošljavanja u FBIH 2023. – 2030. godine⁶, Strategijom upravljanja dugom u FBIH 2023. – 2025.⁷ godine; te drugim sektorskim strategijama koje podupiru implementaciju postavljenih ciljeva.

Programom ekonomskih reformi Federacije BiH za period 2024. – 2026. godine, planiran je set strukturnih reformi koje trebaju odgovoriti na globalne izazove i ubrzati integraciju Bosne i Hercegovine u Europsku uniju. Strukturne reforme podrazumijevaju

² European Commission; Commission Staff Working Document; Brussels, 12.10.2022.

³ 256. sjednica Vlade Federacije BiH; 18.02.2021.

⁴ 10. sjednica Vlade Federacije BiH; 02.08.2023.

⁵ 70. sjednica Vlade Federacije BiH; 28.03.2024.

⁶ „Službene novine Federacije BiH“, br. 94/23; Objava 06.12.2023.

⁷ 20. sjednica Vlade Federacije BiH; 15.11.2023.

promjenu ustroja gospodarstva tj. institucionalnog i regulatornog okvira poslovanja. Njihova osnovna svrha jeste osnaživanje gospodarstva i ostvarivanje uravnoteženog potencijalnog rasta. U Programu ekonomskih reformi Federacije BiH za period 2024. – 2026. godine definisane su strukturne reforme koje se odnose na sljedeće tri oblasti:

- konkurentnost,
- otpornost i održivost,
- ljudski kapital i socijalne politike.

Vlada Federacije BiH je u prethodnoj godini donijela i Strategiju zapošljavanja u Federaciji BiH 2023. – 2030. godine i ista je harmonizirana sa Strategijom razvoja Federacije BiH 2021. - 2027. godine. Strategijom zapošljavanja data je detaljna dijagnostika tržišta rada gdje su niske stope zaposlenosti, kao i visoke stope nezaposlenosti identificirane kao glavni ekonomski i društveni izazovi u zemlji. Opći cilj Strategije zapošljavanja u FBiH 2023. – 2030. godine je promovirati mogućnost dostojanstvenog rada, a vizija ovog cilja je inkluzivno tržište koje svima daje priliku da realiziraju svoj potencijal i povećaju životni standard. U Strategiji zapošljavanja u Federaciji BiH 2023. – 2030. godine fokus je na razvijanju sustava za praćenje i predviđanje potreba za vještinama na tržištu rada, kako bi se olakšalo usklađivanje sustava obrazovanja sa potrebama na tržištu rada.

Prema prvim procjenama Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine¹¹, Bosna i Hercegovina je u 2023. godini ostvarila realni BDP prema rashodnom pristupu u visini od 38,3 mlrd. KM, a što predstavlja godišnji rast od 1,6%. Analiza rashodnih sastavnica BDP–a BiH za 2023. godinu ukazuje da je uporište ekonomskog rasta BiH predstavljala državna potrošnja od 1,7% i bruto investicije od 1,2%. Ukupan obim vanjskotrgovinske razmjene bilježi pad (ukupan izvoz pao je za 3,2%, a uvoz za 2,4%). Ovakava vanjskotrgovinska bilanca rezultat je nepovoljnih geopolitičkih zbivanja, loše pozicije naših najznačajnijih trgovinskih partnera, te posljedično tome i smanjenja inozemne potražnje. Osim što ne doprinosi rastu, učinci na proračun nisu pozitivni jer padom uvoza smanjuju se carinski i poreski prihodi, te su i efekti na proračun loši.

U skladu sa globalnim trendovima kretanja inflacije, inflacija u BiH je znatno usporila u 2023. godini u odnosu na prethodnu. U sječnju 2023. godine ukupan indeks potrošačkih cijena iznosio je 14,1% u odnosu na prethodnu godinu, a u posljednjem mjesecu iste godine 2,2%. Prosječna godišnja inflacija u 2023. godini iznosila je 6,3%, a prema COICOP odjeljcima i grupama najviši prosječni godišnji indeksi potrošačkih cijena zabilježeni su u sljedećim odjeljcima: hrana i bezalkoholna pića 10,9%; namještaj, kućanski uređaji i redovno održavanje kuće 9,4%; restorani i hoteli 8,1%; stanovanje, voda, električna energija, plin i drugi energenti 7,8%. Pad je zabilježen u sljedećim odjeljcima: odjeća i obuća 6% i prijevoz 3,5%.¹² U 2024. godini, nastavljen je trend usporavanja inflacije potrošačkih cijena (I 2024.\ I 2023. 2%; II 2024.\ II 2023.) U nastavku izvješća ispod teksta linijskim dijagramom predstavljena je ukupna prosječna godišnja inflacija za period 2019. - 2023. godine.

Grafikon 2. Prosječna godišnja inflacija za period 2019. – 2023.g.

Izvor BHAS; Obrada FMF

¹¹ BHAS: Bruto domaći proizvod, rashodni pristup, kvartalni podaci, od 30.03.2023. (prema lančano povezanim vrijednostima u cijenama 2015.)

¹² BHAS; Tematski bilten br.9.; Indeks potrošački cijena u BiH 2023. g.; Sarajevo 2024.

2.1. Osnovni makroekonomski pokazatelji Federacije BiH

U nastavku izvješća ispod teksta tabelarno su predstavljeni glavni makroekonomski parametri Federacije BiH za period 2019. – 2023. g.

Tabela 1. Makroekonomski pokazatelji Federacije BiH 2019. -2023. g. (u %)

Makroekonomski indikator	2019	2020	2021	2022	2023'
BDP realni rast (prema proizvodnom principu)	2,8	-3,6	8,1	4,1	1,8
Ukupan indeks industrijske proizvodnje	-2,8	-5,9	10,1	1,2	-4,1
Indeks potrošačkih cijena	0,6	-0,9	2,1	14,9	5,1
Izvoz roba i usluga	-3,7	-9,8	39,3	26,5	-7,8
Uvoz roba i usluga	4,4	-15,7	29,5	34,8	-3,2
Pokrivenost uvoza izvozom	55	58,8	63,3	59,4	56,6
Stopa registrirane nezaposlenosti	37,1	38,2	37,2	34,7	33,4

Izvor: Podaci FZS, obrada FMF

Prema posljednjim raspoloživim podacima procijenjena vrijednost BDP- a Federacije BiH (lančano povezane vrijednosti u cijenama 2015) iznosi 23,4 mlrd. KM, a što predstavlja realni rast od 1,8% u odnosu na prethodnu godinu. Prema područjima djelatnosti KD BiH 2010 najznačajniji realni rast bruto dodane vrijednosti na godišnjem nivou primjetan je u područjima djelatnosti: informacije i komunikacije 8,6% i području financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja od 7,8%. Najveći pad na godišnjem nivou zabilježen je u području djelatnosti prerađivačke industrije od 3,3%, te područjima djelatnosti: vađenje ruda i kamena; proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija, i području snabdijevanja vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša od 2,9%.¹³ U nastavku izvješća ispod teksta grafički su prikazane vrijednosti BDP– a FBiH po glavi stanovnika za period 2019. – 2023. g.

Grafikon 3. BDP FBiH po glavi stanovnika u KM 2019. - 2023.

Izvor: FZS, obrada FMF

¹³ FZS; Tromjesečni BDP, IV tromjesečje 2023. g., Broj: 10.3.4.; Sarajevo, 29.03.2024.

Indeks ukupnog obima industrijske proizvodnje u FBiH za period I-XII 2023. g. u odnosu na isti period prethodne godine bilježi pad od 4,1%. Prema GIG – u 2009 industrijska proizvodnja zabilježila je pad na godišnjem nivou u svim grupama izuzev grupe trajni proizvodi za široku potrošnju sa rastom od 5,3% (netrajni proizvodi za široku potrošnju pali su za 6,3%, intermedijalni proizvodi za 5,3%, energija bilježi pad od 4,2%, a kapitalni proizvodi za 0,4%). Prema područjima i oblastima KD BiH 2010 industrijska proizvodnja zabilježila je pad na godišnjoj razini u svim područjima i to: vađenje rude i kamena bilježi pad od 10,6%; prerađivačka industrija pala je za 4,3%, a oblast proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom bilježi je pad od 0,3%.¹⁴

Trend pada obima ukupne industrijske proizvodnje nastavio se i u tekućoj godini tako je zabilježeni pad za period I-II 2024. \ I-II 2023. iznosio 1,5% (prema GIG-u 2009. pad je zabilježen u svim grupama izuzev energije sa rastom od 3,3%). U nastavku izvješća ispod teksta linijskim dijagramom predstavljene su godišnje stope promjena obima ukupne industrijske proizvodnje za period 2019. - 2023. g

Grafikon 4. Godišnje stope promjena obima ukupne industrijske proizvodnje 2019. - 2023.

Izvor FZS, Obrada FMF

U 2023. g. ukupan **izvoz** u FBiH iznosio je 11,2 mlrd KM, a ukupan **uvoz** 19,7 mlrd KM. U odnosu na prethodnu godinu ukupan obim vanjskotrgovinske razmjene pao je za 4,9%. Na godišnjem nivou izvoz je pao za 7,8%, a uvoz za 3,2%. Vanjskotrgovinski deficit iznosio je 8,6 mlrd i viši je za 3,4% u odnosu na prethodnu godinu. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 56,6% i manja je za 2,8 p/p. u odnosu na prethodnu godinu.¹⁵

U tekućoj godini za period I-II 2024. \ I-II 2023. izvoz bilježi pad od 12,4%, a uvoz bilježi oporavak sa rastom od 5,9%. Najznačajniji vanjskotrgovinski partneri u Federaciji BiH u 2023. godinu su Njemačka, Hrvatska i Italija. U nastavku izvještaja ispod teksta tabelarno je predstavljena vanjskotrgovinska bilanca Federacije BiH u tisućama KM,

¹⁴ FZS: Indeks obima industrijske proizvodnje, decembar 2023. g.; Br.:9.12; Objava 25.01.2024.

¹⁵ FZS: Robna razmjena sa inozemstvom; broj: 16.1.12.; Objava 22.1.2024.

stope rasta izvoza i uvoza (%), pokrivenost uvoza izvozom (%) za period 2019. - 2023. g.¹⁶

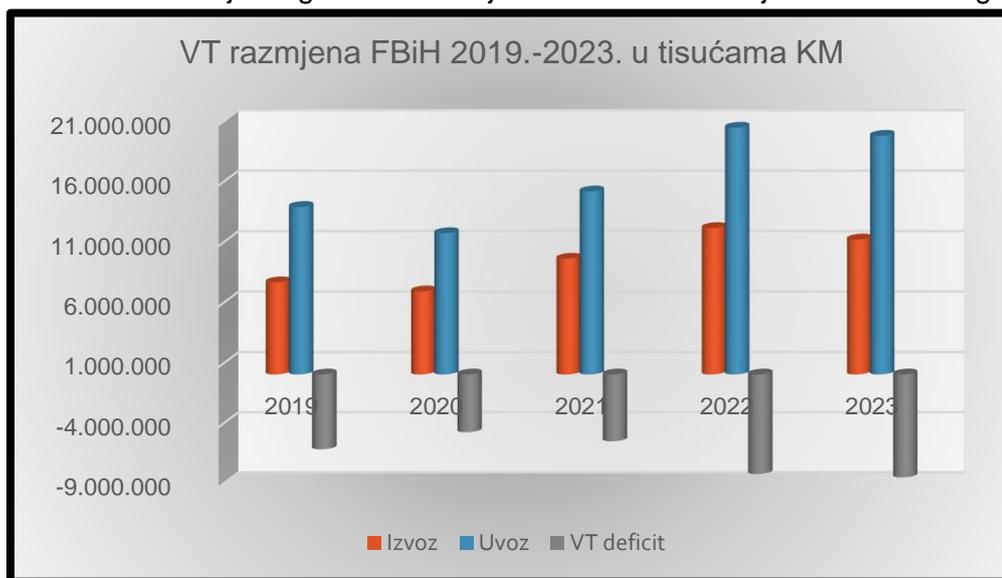
Tabela 2. Vanjskotrgovinska bilanca Federacije BiH u tisućama KM., stope rasta izvoza i uvoza (%), pokrivenost uvoza izvozom (%) za period 2019. - 2023. g.

Godina	Izvoz	Izvoz %	Uvoz	Uvoz %	VT bilanca	Pokrivenost uvoza izvozom %
2019	7.620.378	- 3,7	13.851.816	4,4	- 6.231.438	55
2020	6.871.436	- 9,8	11.681.205	-15,7	- 4.809.769	58,8
2021	9.571.139	39,3	15.132.208	29,5	- 5.561.069	63,3
2022	12.106.706	26,5	20.395.216	34,8	- 8.288.510	59,4
2023	11.163.654	- 7,8	19.733.306	-3,2	- 8.569.652	56,6

Izvor: Podaci FZS, obrada FMF

Grafikonom ispod teksta predstavljen je izvoz, uvoz i vanjskotrgovinski deficit FBiH u tisućama KM za period 2019.-2023. godine.¹⁷

Grafikon 5. Vanjskotrgovinska razmjena FBiH za razdoblje 2019. - 2023. g.

Izvor: FZS, obrada FMF

Nakon snažnih inflacijskih udara u 2022. godini, inflacija potrošačkih cijena u FBiH bilježi znatno usporavanje. U sječnju 2023. godine inflacija potrošačkih cijena na godišnjoj razini iznosila je 14,7%¹⁸, a u prosincu iste godine 0,8%¹⁹. Prema Klasifikaciji osobne potrošnje prema namjeni COICOP²⁰ u 2023. godini u odnosu na prethodnu, najznačajniji porast cijena zabilježen je u sljedećim odjeljcima: namještaj, kućanski

¹⁶ FZS: Robni promet sa inozemstvom 2021; Statistički bilten 349; Sarajevo 2022.; Robni promet sa inozemstvom 2022; Statistički bilten 366; Sarajevo 2023.;

¹⁷ Ibid 16.

¹⁸ FZS: Indeksi potrošačkih cijena - sječanj 2023.: Broj: 7.1.1.; Sarajevo; Objava, 28.02.2023.

¹⁹ FZS: Indeksi potrošačkih cijena - prosinac 2023.: Broj: 7.1.12.; Sarajevo; Objava, 19.01.2024.

²⁰ Prema klasifikaciji COICOP (Classification of Individual Consumption by Purpose-COICOP) proizvodi i usluge dijele se na dvanaest osnovnih odjeljaka za koje se izračunavaju indeksi.

uređaji i redovito održavanje 10,1%, zatim hrana i bezalkoholna pića 10% te restorani i hoteli 9,6%. Najznačajniji pad zabilježen je u odjeljcima obuće i odjeće od 8%, te prijevoza od 5,1%.²¹

U 2024. godini inflatorna kretanja nastavljaju trend usporavanja te je za razdoblje I-II 2024. \ I-II 2023. ukupna inflacija iznosila 0,9%. Značajno usporavanje inflacije u tekućoj godini izraženo je najznačajnijem odjeljku: hrana i bezalkoholna pića od 1,7 %; pad je zabilježen u odjeljcima odjeća i obuća od 6,2% i prijevoz 2,5%. Najznačajniji rast zabilježen je u odjeljku restorani i hoteli od 8,7%. Ispod teksta grafički je prikazan trend kretanja prosječnih godišnjih potrošačkih cijena u FBiH 2019. – 2023.²²

Grafikon 6. Trend kretanja prosječne godišnje inflacije u FBiH 2019. - 2023.

Izvor: FZS, obrada FMF

Na tržištu rada Federacije BiH prosječan broj zaposlenih osoba u 2023. godini iznosio je 541.261 i to najviše u području prerađivačke industrije 19,6%, ili izraženo u apsolutnim iznosima 106.230 osoba. Značajan udio u strukturi zaposlenosti zauzima trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala 18,2%. Broj nezaposlenih osoba na dan 31.12.2023. godine iznosio je 271.904, a od toga 64.488 osobe (što predstavlja 23,7%) registrirane su na području Tuzlanske županije, te 51.232 osobe (ili 18,8%) registrirane su na području Sarajevske županije.²³

U veljači 2024. godine broj zaposlenih osoba iznosio je 542.688, a što predstavlja povećanje od 1% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. U istom razdoblju najveći porast zaposlenosti zabilježen je u području djelatnosti hotelijerstva i ugostiteljstva od 4,7%, a najznačajniji pad zabilježen je u području djelatnosti: vađenje rude i kamena od 7,1%, te prerađivačke industrije od 2,1%.²⁴ Ispod teksta grafički je prikazano je tržište rada FBiH 2019. – 2023. g.²⁵

²¹ Ibid. 19.

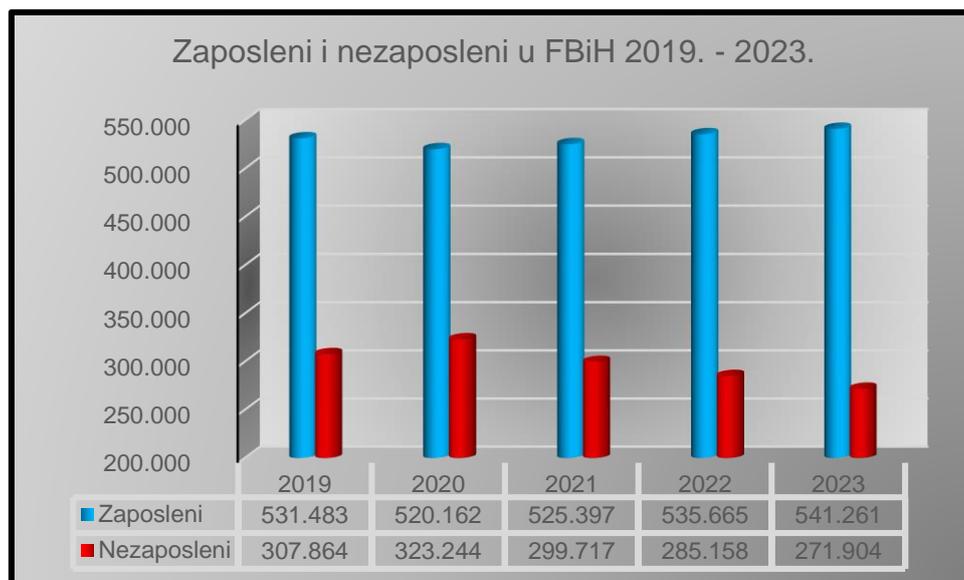
²² FZS: Cijene 2022.; Statistički bilten 365; Sarajevo 2023. i ibid. 15.

²³ FZS: Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u FBiH po županijama i općinama, 2023; Broj: 8.4. ; Sarajevo, 28.02.2024.

²⁴ FZS: Zaposleni!), februar/veljača 2024; Broj: 8.2.2.; Sarajevo, 16.04.2024.

²⁵ FZS; Zaposlenost, nezaposlenost i plaće 2022; Statistički bilten 363; Sarajevo 2023. i FZS; Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u FBiH po županijama i općinama, 2023.

Grafikon 7. Tržište rada FBiH 2019. – 2023.

Izvor: FZS, obrada FMF

Prosječna neto plaća u Federaciji BiH u 2023. godini iznosila je 1.261 KM i nominalno je viša za 13,2 % u odnosu na prethodnu godinu, a realno za 7,6%. Najviši nominalni rast neto plaća ostvaren je u sljedećim područjima: administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti 18,7%, zatim u području informacija i komunikacija 17,1%, te području vađenja rude i kamena 16,7% i građevinarstva 16,3%.²⁶

U veljači 2024. godine prosječna neto plaća iznosila je 1.315 KM, a što predstavlja nominalno povećanje za 10,2%, a realno 9% u odnosu na isti period prethodne godine. U istom periodu najznačajniji rast realnih neto plaća zabilježen je u području djelatnosti: poljoprivreda, šumarstvo i ribolov od 14,7%, te djelatnosti vađenja rude i kamena od 12,8%. Prosječna bruto plaća u drugom mjesecu tekuće godine iznosila je 2.045 KM, i nominalno je viša za 10,6%, a realno za 9,4% u odnosu na isti mjesec prethodne godine.²⁷

U 2022. godini primjetan je veliki jaz između stopa nominalnog i realnog rasta neto plata zbog neusklađenosti realnih stopa rasta neto plaća sa inflatornim kretanjima. U 2023. godini kao posljedica usporavanja inflacije dolazi do znatnog smanjivanja jaza između nominalnog i realnog rasta neto plaća.

U nastavku izvješća dat je grafički prikaz bruto i neto plaća u apsolutnim vrijednostima za razdoblje 2019.- 2023. g., te stopa nominalnog i realnog rasta neto - plaća za razdoblje 2019. - 2023. g.²⁸

²⁶ FZS; Prosječna mjesečna isplaćena neto i bruto plaća zaposlenih po područjima KD 2010, prosinac; Sarajevo, 16.02.2024; Broj: 8.1.12.

²⁷ Prosječna mjesečna isplaćena neto i bruto plaća zaposlenih po područjima KD 2010, veljača 2024; Sarajevo, 28.02.2024; Broj: 8.4.

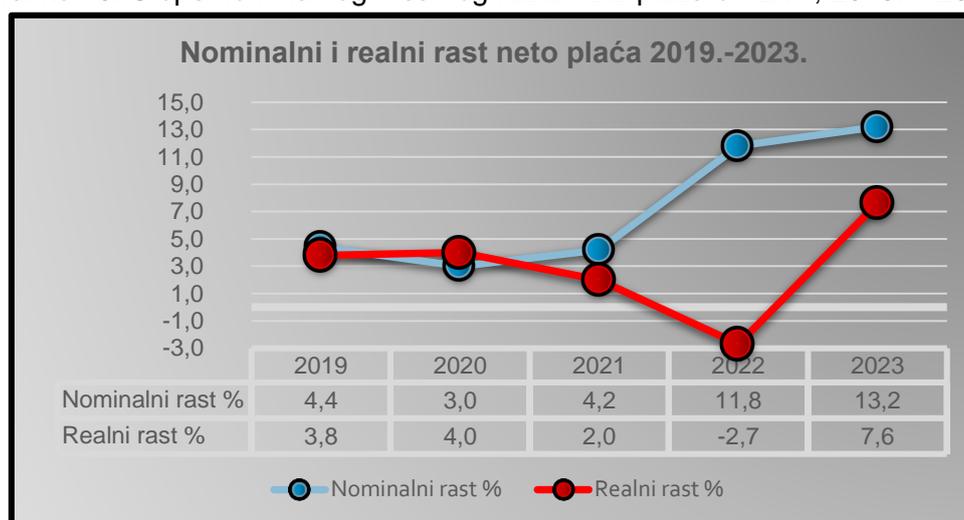
²⁸ Ibid 26 i FZS; Statistički bilten broj 363/2023; Zaposlenost, nezaposlenost i plaće 2022.; Sarajevo 2023.

Grafikon 8. Bruto i neto plaće u FBiH 2019. – 2023.

Izvor: FZS, obrada FMF

Grafikon 9. Stope nominalnog i realnog rasta neto plaća u FBiH ; 2019. – 2023.

Izvor: FZS, obrada FMF

2.2. Makroekonomski okvir za razdoblje 2025. - 2027.

Globalna ekonomska aktivnost u 2023. godini pokazala se otpornijom no što se prvobitno očekivalo, posebno u prvom dijelu godine. Međutim, uslijed složene geopolitičke situacije i novih ekonomskih izazova, znakovi usporavanja globalne ekonomske aktivnosti postali su izrazitiji u drugom dijelu godine. Također, slabljenje inflatornih pritisaka brže od očekivanog obilježilo je globalnu ekonomiju u 2023. godini. Globalni rast u 2023. godini procijenjen je na 3,1%, sa projekcijama 3,1% i 3,2% u 2024. i 2025. godini, respektivno.²⁹ Sjedinjene Američke Države bile su lider sa rastom od 2,5%³⁰ u 2023. godini, zahvaljujući finalnoj potrošnji i ekspanzivnoj fiskalnoj politici,

²⁹ World Economic Outlook; January 2024.

³⁰ Global Economic Prospects; World Bank Group; January 2024.

no u eurozoni i Europskoj uniji zabilježene su tek skromne stope rasta od 0,5%. Uslijed energetske cjenovnog šoka iz prethodne godine naš najznačajniji vanjskotrgovinski partner (Njemačka), pretrpjela je značajan pad industrijske proizvodnje i zabilježila pad ukupne ekonomske aktivnosti u 2023. godini od 0,3%. Restriktivna monetarna politika Europske središnje banke (ESB) kao i slaba globalna tražnja neki su od faktora usporavanja rasta ekonomija u eurozoni i Europskoj uniji. Cijene energenata na međunarodnom tržištu u 2023. godini bile su uglavnom stabilne, izuzimajući kratkoročne varijacije zbog novonastalog sukoba na Bliskom istoku. Kao posljedica popuštanja efekata energetske šokova i uskih grla u snabdijevanju očekuje se daljnje usporavanje globalne inflacije. U tabeli ispod teksta prikazane su stope rasta i inflacije (procjena za 2023., te projekcije 2024.-2025.) na području eurozone i Europske unije, te najznačajnijih vanjskotrgovinskih partnera BiH iz tog područja.³¹

Tabela 3. Stope rasta BDP – a i inflacije za prethodnu godinu i projekcije 2024.-2025.

Područje	BDP - % promjene u odnosu na prethodnu godinu			Harmonizirani indeks potrošačkih cijena - % promjene u odnosu na prethodnu godinu		
	2023	2024f	2025f	2023	2024f	2025f
Eurozona	0,5	0,8	1,5	5,4	2,7	2,2
Europska unija	0,5	0,9	1,7	6,3	3	2,5
Njemačka	-0,3	0,3	1,2	6	2,8	2,4
Austrija	-0,7	0,6	1,4	7,7	4	3
Hrvatska	2,6	2,6	2,8	8,4	2,5	2
Italija	0,6	0,7	1,2	5,9	2,0	2,3

Izvor: European Commission; European Economic Forecast; Obrada FMF

Prema izvješću Svjetske banke procijenjena vrijednost realnog rasta BDP-a u BiH u 2023. godini iznosi 1,9%, dočim su projekcije za tekuću i narednu godinu znatno optimističnije. Naime, za tekuću 2024. godinu projicirana vrijednost realnog rasta BDP – a iznosi 2,6%, a u 2025. godini 3,3% (proizvodni pristup).³²U nastavku izvješća ispod teksta tabelarno su predstavljene projekcije najznačajnijih makroekonomskih indikatora BiH za period 2024. – 2027. godine.

Tabela 4. Projekcije najznačajnijih makroekonomskih indikatora BiH za period 2024. – 2027.

Indikator	2024	2025	2026	2027
Realni rast BDP–a %	2,2	2,8	3	3,1
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	2,2	2	1,9	1,8
Realni rast uvoza u %	3,9	4,6	6,7	5,3
Realni rast izvoza u %	5,2	7,1	8,9	7,5

Izvor. DEP ožujak 2024, obrada FMF

³¹ European Commission; European Economic Forecast; Institutional Paper 268; February 2024.

³²World Bank ECA Economic Update Spring 2024.

2.2.1. Projekcije makroekonomskih pokazatelja u FBiH

Projekcije indikatora za naredni srednjoročni period sačinjene su na osnovu projekcija Direkcije za ekonomsko planiranje pri Vijeću ministara BiH iz ožujka 2024. godine i projekcija relevantnih međunarodnih institucija (MMF-a i Svjetske banke iz travnja, Europske komisije iz veljače 2024. god.)

U nastavku teksta je tabelarni prikaz nominalnog i realnog BDP-a FBiH i stopa rasta istih za razdoblje 2022. – 2027. godine.

Tabela 5. BDP FBiH; procjena za 2023. g. i projekcije za razdoblje 2024. – 2027. g.

Indikator	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Nominalni BDP u mil. KM	29.462	31.809	33.356	35.079	36.908	38.817
Nominalni rast %	16,8	7,9	4,9	5,1	5,2	5,2
Realni BDP u mil. KM	26.275	30.003	32.497	34.334	36.124	38.057
Realni rast %	4,1	1,8	2,2	2,9	3	3,1

Izvor: Federalno ministarstvo financija

Snažni inflatorni pritisci koji su obilježili 2022. godinu, kao i loša ekonomska pozicija naših najznačajnijih vanjskotrgovinskih partnera utjecali su na značajan pad inozemne potražnje, što je rezultiralo slabim trgovinskim prilikama i smanjenjem izvoza. U skladu sa kretanjem realne ekonomske aktivnosti u okruženju u Federaciji BiH u 2023. godini zabilježen je skroman rast realnog BDP-a od 1,8%. Ovakva kontrakcija ekonomske aktivnosti u Federaciji BiH posljedica je oštrog pada industrijske proizvodnje koji je iznosio 4,1% za razdoblje I-XII u odnosu na isti period prethodne godine³³, te negativnih stopa rasta izvoza i uvoza, kao i još uvijek prisutne inflacije. Analiza glavnih sastavnica BDP-a u FBiH (prema proizvodnom pristupu) ukazuje da je rast realne ekonomske aktivnosti u FBiH, iako skroman, posljedica rasta uslužnih djelatnosti, dočim su proizvodne zabilježile pad ili niske stope rasta. Padom se posebno ističe oblast „prerađivačka industrija“ najvećim dijelom kao rezultat slabe inozemne potražnje najznačajnijih grana prerađivačke industrije. Daljnje kretanje BDP-a Federacije BiH najviše će ovisiti kretanju industrije i vanjske trgovine, a čije kretanje je opet uvjetovano domaćom i ino potražnjom, ekonomskom aktivnošću naših trgovinskih partnera, inflacijom i geopolitičkom situacijom.

Prosječna godišnja inflacija u Federaciji BiH u 2023. godini iznosila je 5,1%. Rast opće razine cijena u Federaciji BiH usporen je dijelom kao posljedica znatnog pada cijena prijevoza od 5,1% na godišnjem nivou, a na što su utjecale cijene sirove nafte na svjetskom tržištu. Izuzev kratkoročnih šokova izazvanih novonastalim sukobima na Bliskom istoku, cijene nafte tipa Brent ostale su uglavnom stabilne. Prema projekcijama ECB, inflacija bi u narednom srednjoročnom periodu u eurozoni i Europskoj uniji trebala značajno usporiti i to najviše zbog energetske komponente. Niže cijene energenata utjecale bi na smanjenje proizvodnih troškova, te bi u konačnici dovele i do stabilizacije potrošačkih cijena. U skladu sa europskim trendovima kretanja

³³ Ibid 14.

potrošačkih cijena, kao i trendovima u susjedstvu, u BiH i Federaciji BiH za period 2025. – 2027. godine očekivano je daljnje usporavanje inflacije potrošačkih cijena.

Uspostavljanje ponovne ravnoteže na tržištu roba i usluga nakon pandemije, u uvjetima kompleksne geopolitičke situacije u Europi, odrazilo se na slabu dinamiku vanjskotrgovinske razmjene. Naime, usporavanje ekonomske aktivnosti glavnih vanjskotrgovinskih partnera BiH i Federacije BiH utjecalo je na slabljenje izvozne potražnje za bosanskohercegovačkim proizvodima na međunarodnom tržištu. Pored toga, i sporiji ekonomski rast u zemlji, te samim tim i niži nivo domaće tražnje utjecao je na pad uvoza u odnosu na prethodnu godinu. U Federaciji BiH izvoz je pao za 7,8% u periodu I - XII 2023. godine u odnosu na isti period prethodne godine, a uvoz za 3,2%. Daljnje kretanje gospodarske aktivnosti u zemlji kao i u okruženju, te usaglašavanje zakonske regulative u oblasti zelene energije u BiH sa važećim propisima zemalja Europske unije, predstavljat će glavnu odrednicu kretanja vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini i u Federaciji BiH u narednom srednjoročnom razdoblju. Uz povećanje izvozne tražnje, te proširenje proizvodne baze i podizanja konkurentnosti bosanskohercegovačkih proizvoda moguće je očekivati povećanje izvoza u srednjoročnom periodu. Sa druge strane, povećanje ekonomske aktivnosti u zemlji te time i domaće tražnje trebalo bi utjecati rast uvoza u Bosnu i Hercegovinu i Federaciju BiH. Vrlo bitno je naglasiti i izazove koji se odnose na vanjskotrgovinsku razmjenu u narednom periodu, a uključuju uvođenje CBAM - a (engl. Carbon Border Adjustment Mechanism), uvozne pristojbe na pojedine proizvode iz zemalja koje nemaju odgovarajuće klimatske politike.³⁴ Stoga, ukoliko se poduzmu odgovarajuće aktivnosti s ciljem postizanja niskougljičnog emisijskog razvoja i dekarbonizacije, očekivano je jačanje konkurentne pozicije bosanskohercegovačkih proizvoda na tržištu Europske unije u srednjoročnom razdoblju. U protivnom, sasvim je izgledno da će zbog utjecaja primjene CBAM-a proizvodi (u čijoj proizvodnji se ne koriste obnovljivi izvori energije) iz Bosne i Hercegovine i Federacije BiH biti cjenovno nekonkurentni na tržištu Europske unije.

Imajući u vidu navedeno u Federaciji BiH u tekućoj 2024. godini očekuje se skroman rast realne ekonomske aktivnosti od 2,2%, a za period 2025. – 2027. godine prosječna stopa realnog rasta procjenjuje se na 3%.

2.2.2. Rizici po projekcije

Rizici po projekcije rasta u srednjoročnom periodu 2025. – 2027. godine vrlo su naglašeni i u najvećoj mjeri pod utjecajem su vanjskih čimbenika, a odnose se uglavnom na globalna geopolitička zbivanja.

³⁴ Uvođenjem Mehanizma za prekogranično prilagođavanje ugljika CBAM uvodi se uvozna pristojba na pojedine proizvode iz zemalja koje nisu dio EU ETS i u kojima emisije ugljičnih plinova nisu adekvatno oporezovane. Na taj način EU štiti svoje gospodarstvo od nelojalne konkurencije i izjednačava uvjete trgovanja. Mehanizam je uveden 01.10.2023. g. i u prelaznom periodu biti će do 31.12.2025., nakon čega će biti u cijelosti uveden.

Kao važne izvore geopolitičkog rizika značajno je navesti rat u Ukrajini, novonastali sukob na Bliskom istoku te rastuće napetosti na Crvenom moru i Hormuškom tjesnacu. Geopolitičke napetosti mogle bi dovesti do rasta cijena energenata i drugih sirovina. Daljnja eskalacija navedenih sukoba utjecala bi na jačanje inflatornih pritisaka, te slabljenje globalnog ekonomskog rasta, a što bi imalo negativan odraz na vanjsku trgovinu, industriju i u konačnici na projekcije ekonomskog rasta u BiH i Federaciji BiH 2025. – 2027. godine.

Nadalje, nepovoljni vremenski uvjeti dodatni su čimbenik koji bi mogao potaknuti neočekivani porast cijena hrane. Također, viša i dugotrajnija inflacija u zemljama glavnim trgovinskim partnerima BiH, mogla bi ishoditi višom inflacijom potrošačkih cijena od očekivane.

Također, značajno je naglasiti i rizik vezano za uvođenje CBAM regulative. Konkretno za BiH primjena CBAM-a značila bi dodatno oporezivanje robe prilikom izvoza u Europsku uniju. Ukoliko se u BiH ne postigne zadovoljavajući stepen niskougljičnog razvoja i dekarbonizacije, bosanskohercegovački proizvodi na europskom tržištu neće biti cjenovno konkurentni, a negativni efekti vanjskotrgovinske razmjene na projicirani rast zasigurno neće izostati.

Pored toga, značajno je istaći i klimatske rizike. Naime, nepovoljne hidrološke prilike mogle bi se negativno odraziti na ukupnu proizvodnju električne energije te slijedom toga i na fizički obim ukupne industrijske proizvodnje, a time i na projicirani rast.

Neophodno je napomenuti i spor intenzitet provođenja ekonomskih reformi u zemlji kao jedan od unutarnjih rizika. Naime, srednjoročni rizik za projektovani rast mogla bi predstavljati i eventualna kašnjenja u reformskim procesima koji imaju za cilj unapređenje poslovnog okružja u zemlji.

Migracije stanovništva iz Bosne i Hercegovine, samim tim i iz Federacije BiH dugogodišnji su problem i predstavljaju značajan srednjoročni rizik. Posebno je naglašen trend odlaska mlađe i obrazovanije populacije koji predstavljaju najznačajniji demografski segment. Ukoliko se ne prekine trend odlaska mladih, obrazovanih i kvalificiranih kadrova iz zemlje srednjoročno bi to rezultiralo smanjenjem produktivnosti i značajnim usporavanjem rasta.

3. EKONOMSKA I FISKALNA POLITIKA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

3.1. Ekonomska politika

Nakon otvaranja pristupnih pregovora sa Europskom unijom slijedi faza usvajanja pregovaračkog okvira koji zahtijeva nove iskorake te intenziviranje rada na daljnjoj realizaciji mjera koje vode ka konačnom ostvarivanju cilja. Slijedom toga, ekonomska i fiskalna politika Federacije BiH u narednom periodu definirane su u skladu sa zahtjevima kojim je proces pridruživanja uvjetovan.

Kada spontani tijek ekonomskih događaja ne ide prema željenom pravcu od najvećeg značaja jeste dobro definirana ekonomska politika, jasno definirani ciljevi i mjere ekonomske politike kojima se određuje tačan način primjene instrumenata ekonomske politike. Najčešće korišteni instrument ekonomske politike u Bosni i Hercegovini i Federaciji BiH jeste fiskalna politika, a ona podrazumijeva upotrebu poreza i izdataka države.

Održivi razvoj u samom je središtu politika Europske unije, a ciljevi održivog razvoja odnose se na globalne izazove sa kojima se suočava cijeli svijet, a oni se odnose na siromaštvo, nejednakost, klimatske promjene, degeneraciju okoliša, prosperitet, mir i pravdu. U skladu sa politikama Europske unije ekonomska politika Federacije BiH u srednjoročnom razdoblju biti će fokusirana na realizaciju ključnog prioriteta koji se odnosi na osiguranje snažene i pravedne ekonomije koja će omogućiti održivi rast, poboljšati životni standard građana i smanjiti nejednakost.

Jačanje gospodarstva i konkurentnosti temelj je stabilnog i održivog rasta koji će osigurati podizanje životnog standarda i socijalnu jednakost svih građana Federacije BiH. Posebna pažnja posvetiti će se stvaranju povoljnog poslovnog okružja, poticanju investicija, podržavanju poduzetništva te stvaranju novih vrijednosti na poslovnom tržištu i tržištu rada. Poseban imperativ predstavlja zaštita radničkih prava i dostojanstva radnika kao pokretača ekonomskog razvoja.

3.2. Fiskalna politika

Ekonomska i fiskalna politika Vlade FBiH u srednjoročnom periodu povezane su sa strateškim pravcima usmjerenim ka postizanju fiskalne održivosti, a to podrazumijeva da država mora biti sposobna da dugoročno održi svoju potrošnju, poreze i druge politike bez ugrožavanja solventnosti ili neplaćanja svojih obveza. Jedan od načina osnaživanja fiskalne održivosti je postizanje fiskalne konsolidacije tj. smanjenje proračunskog deficita te uravnoteženje proračuna usklađivanjem prihoda i rashoda.

Ekonomskom politikom Vlade Federacije BiH definirani su ciljevi koje ista namjerava provesti u srednjoročnom razdoblju realiziranjem fiskalnih programa koji obuhvaćaju:

- rasterećenje gospodarstva smanjenjem fiskalnog opterećenja rada;
- diverzifikaciju i unapređenje finansijskih sustava;
- unapređenje transparentnosti u upravljanju javnim financijama;
- povećanje učinka u trošenju javnih sredstava i obima i efikasnosti javnih investicija;
- povećanje efikasnosti u naplati javnih prihoda;
- unapređenje fiskalne stabilnosti i izravnane u oblasti javnih investicija.

Ovi programi koncipirani su kako bi doprinijeli efikasnijem upravljanju javnim financijama s ciljem ekonomskog razvoja i finansijske sigurnosti, kao i transparentnosti samog upravljanja javnim financijama te unapređenju planiranja, upravljanju i monitoringu javnih investicija, pravičnijoj i transparentnijoj raspodjeli javnih prihoda kao i usklađivanju zakona s direktivama EU, provođenju proračunskog nadzora zakonitosti, pravovremenom i namjenskom korištenju proračunskih sredstava, planiranju i praćenju izvršenja proračuna, efikasnijem upravljanju dugom i servisiranju unutarnjeg i vanjskog duga kao i provođenju transparentnog postupka javnih nabavki.

3.2.1. Politika rashoda

U primarnom fokusu djelovanja putem instrumenata fiskalne politike Vlade Federacije BiH biće održavanje dugoročne stabilnosti i likvidnosti Budžeta Federacije BiH, koji će u narednom periodu biti korišten između ostalog u funkciji razvoja domaćeg gospodarstva, socijalnog i zdravstvenog sektora, te nastavak podrške poljoprivredi, nižim razinama vlasti i jačanju standarda građana, sa posebnim fokusom na najranjivije kategorije stanovništva i mlade. Strateški ciljevi i opredjeljenja Vlade Federacije BiH u narednom razdoblju biće društveno-ekonomski razvoj koji podrazumijeva razvoj konkurentnosti domaće privrede i tržišta rada, te održivost javne i privatne potrošnje. Dalje, jačanje gospodarstva i konkurentnosti je preduslov za bolji životni standard i prosperitet građana, dok model stabilnog rasta gospodarstva i jačanja konkurentnosti treba da osigura socijalnu jednakost i solidarnost svih slojeva stanovništva. Efikasno upravljanje javnim financijama u cilju ekonomskog razvoja i finansijske sigurnosti temeljni je strateški cilj definiran Programom rada Vlade Federacije BiH za razdoblje 2023. - 2026. godina, koji prati i Strategija upravljanja javnim financijama 2021. - 2025. godina.

U postupku pripreme i izrade Proračuna Federacije BiH za 2025. godinu, planiranje ograničenih finansijskih sredstava biće usmjereno ka financiranju rashoda i izdataka koji su prije svega utemeljeni na zakonskoj osnovi, kao što su servisiranje duga, plaće, naknade i doprinosi, mirovine, transferi za braniteljsku populaciju, socijalne kategorije i zdravstveni sektor.

Osnovni prioriteti Vlade Federacije BiH u narednom srednjoročnom razdoblju biće usmjereni na:

- Kreiranje povoljnijeg poslovnog ambijenta te poticanje i rast privatnih i javnih investicija. Navedene prioritetne aktivnosti će biti podržane kroz izdvajanje većih iznosa sredstava iz Proračuna Federacije BiH za financiranje infrastrukturnih projekata, kroz nastavak izgradnje autocesta i brzih cesta, kao i unaprijeđenje avio i željezničkog prometa Federacije BiH;
- Nastavak osiguranja likvidnosti Proračuna FBiH kao i redovnosti u isplatama mirovina, braniteljskih i socijalnih naknada, te drugih;
- Aktivne politike i mjere koje imaju za cilj očuvanje postojećeg nivoa zaposlenosti, kao i otvaranje novih radnih mjesta, te smanjenje migracije radne snage;
- Postepeni prelazak na zelenu i kružnu ekonomiju, digitalnu transformaciju industrije i malih i srednjih poduzeća kroz uspostavu ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša i ublažavanju klimatskih promjena;
- Porezne politike u srednjoročnom razdoblju trebale bi promovirati održiv i inkluzivan rast, kako na nivou Federacije tako i u svim županijama i jedinicama lokalne uprave, s fokusom na: (1) zaštitu radnih mjesta, (2) povećanje produktivnosti poslovnih subjekata i (3) smanjenje ili ukidanje troškova, naknada i pristojbi koje opterećavaju gospodarske aktivnosti.
- U svrhu zaštite radnih mjesta potencirat će se reforma opterećenja rada kroz izmjene pravnog okvira poreza na dohodak i obveznih doprinosa, te je u narednom periodu planirano iznalaženje novih prijedloga po ovom pitanju koje će uzeti u obzir preliminarne analize utjecaja tih propisa na uposlenike, poslodavce i proračune u Federaciji BiH.
- Kada su u pitanju mjera koja će uticati na poboljšanje poslovnog okruženja koja će posljedično imati povećanje produktivnosti poslovnih subjekata, u narednom periodu nastavit će se iznalaženje rješenja (1) uspješne transformacije Porezne uprave s naglaskom na potrebu provedbe mjera administrativnog unaprijeđenja pružanja javnih usluga kroz fluidan protok informacija kroz IT sistem i sve oblike razmjene informacija i (2) tehnološki naprednijim procesom fiskalizacije.
- Fiskalna politika prihodovne strane bit će usmjerena na jačanja fiskalne stabilnosti i odgovornosti, te se u narednom razdoblju nastavlja s aktivnostima unaprijeđenja koordinacije i odgovornosti između svih razina vlasti, i uspostave što kvalitetnijeg sustava izvještavanja.

- Nastavak aktivnosti na zaštiti prirodnih resursa donošenjem nove unaprijeđene zakonske regulative, posebno u oblasti zaštite šumskog fonda i vodnih dobara;
- Unapređenje sistema povezanosti obrazovanja i tržišta rada, također je jedna od važnih mjera i aktivnosti, kao i usmjeravanje resursa i energije ka unapređenju sustava socijalne zaštite, te rad na harmonizaciji propisa iz oblasti prava socijalne zaštite i
- Nastavak reforme zdravstvenog sustava s ciljem jačanja upravljanja i financijske održivosti zdravstvenih institucija.

3.2.2. Porezna politika i javni prihodi

Imajući u vidu da je domaća ekonomija pod izravnom izloženošću globalnih geopolitičkih rizika, uspješna fiskalna politika okosnica je nastavka ekonomskog rasta i u narednom srednjoročnom razdoblju.

Srednjoročno i dugoročno, Federacija BiH će biti suočena i sa suvremenim izazovima poput demografskih promjena i ubrzane digitalizacije, koji snažno utječu na gospodarski razvoj i rast. Vodeći se time, porezna politika, kao jedna od najvažnijih instrumenata fiskalne politike, treba biti usmjerena na povećanje funkcionalnosti tržišta rada i konkurentnosti, istovremeno podižući efikasnost naplate javnih prihoda.

Uzimajući u obzir i specifičnost ustavnog uređenja, aktivnom suradnjom, svi nivoi vlasti u Federaciji BiH moraju biti usmjereni promociji održivog i inkluzivnog rasta, posebno se fokusirajući na nekoliko ključnih segmenata, datih u nastavku.

Preporuka je da fokus porezne politike i dalje bude na smanjenju poreznog opterećenja rada, kao i smanjenju drugih fiskalnih i parafiskalnih nameta koji opterećuju privredu. Zadatak reforme postojećih propisa o obveznim doprinosima i propisa o porezu na dohodak je smanjenje zbirne stopa obveznih doprinosa na nivo koji će rasteretiti oblast rada, a neće ugroziti fiskalnu održivost i stabilnost, uz istovremeno proširenje porezne osnovice za izvore osobnog dohotka koji do sada nisu bili oporezivi.

U narednom periodu potrebno je uspostaviti jedinstven sustav oporezivanja imovine na cijeloj teritoriji Federacije BiH, u cilju pojednostavljenja istog za obveznike, kao i olakšanja administriranja i kontrole od strane nadležnog poreznog organa.

Stavljajući fokus na istaknute suvremene izazove, neophodna su ulaganja u digitalizaciju javne administracije, s posebnim akcentom na tehnološku inovaciju porezne administracije. Implementacijom reforme Porezne uprave FBiH u pravcu provedbe mjera administrativnog unaprijeđenja pružanja javnih usluga kroz fluidan protok informacija kroz IT sistem, efikasnije će se upravljati poreznim sustavom, poboljšati njegova transparentnost, efikasnost i pravednost. Tehnološkim

unaprijeđenjem procesa stvoriti će se pretpostavke za bržu i lakšu dostupnost podataka potrebnih za analize, jačanje kontrolnih mehanizama i implementaciju efikasnih sankcija za porezne prekršaje. Iz perspektive poslovnih subjekata, digitalizacijom administracije smanjuju se vrijeme i troškovi poslovanja, podiže razina produktivnosti i konkurentnosti kroz optimizaciju procesa. Dugoročno, tehnološko unapređenje rezultirati će uštedama administriranja i na strani obveznika i na strani porezne administracije, koje se mogu preusmjeriti za financiranje drugih prioriteta u poslovnom procesu za javni sektor, odnosno financiranje drugih proračunskih kategorija od značaja, kada je riječ o javnom sektoru. Nadalje, edukacijom svih poreznih obveznika može se poboljšati njihovo razumijevanje poreznog sustava, olakšati poštivanje poreznih propisa, te podići svijest o značaju plaćanja poreza za same obveznike.

Nastavlja se i provedba mjera podrške borbi protiv porezne evazije i utaje poreza, kao i neprekidno prilagođavanje globalnim reformama usmjerenim povećanju porezne transparentnosti i kvalitetnije i pravodobnije razmjene informacija. Krajnji cilj stručne procjene započete u 2023. godini od strane OECD-ovog Globalnog foruma o transparentnosti i razmjeni informacija u porezne svrhe „peer-review“ će omogućiti detaljan pregled nedostataka pravnog okvira kao institucionalnog djelovanja, što će biti okosnica daljnjih aktivnosti na ovom polju.

Aktivnosti na provođenju Akcijskog plana o smanjenju porezne osnovice i premještanja dobiti (BEPS akcijski plan) biti će u fokusu djelovanja u svrhu zaštite gospodarskog okružja kroz sprječavanje dodjeljivanja statusa nekooperativne porezne jurisdikcije.

Multilateralni instrument, čije se usvajanje očekuje u ovoj godini, imati će veći utjecaj na porezni sustav Federacije BiH, te će zahtijevati temeljitu izmjenu propisa i strukture. Redovni godišnji „peer-review“ od strane OECD-ovog Inkluzivnog okvira za BEPS i OECD-ovog Globalnog foruma usmjeravati će Bosnu i Hercegovinu u izmjenama poreznog sustava, a što će u najvećoj mjeri imati utjecaj na porezne oblike.

U svrhu jačanja fiskalne stabilnosti i odgovornosti, u narednom periodu nastavljaju se i aktivnosti unaprijeđenja koordinacije i odgovornosti između svih razina vlasti u pripremi projekcija javnih prihoda, uspostave što kvalitetnijeg sustava izvještavanja, prema OECD metodologiji, kao i analize pripadnosti i raspodjele javnih prihoda korisnicima u Federaciji BiH shodno ustvanim nadležnostima.

Realizacija planiranih aktivnosti, kao i do sada, ovisit će prije svega od političke stabilnosti i institucionalne spremnosti nositelja aktivnosti, a uslijed globalnih utjecaja kreatori fiskalne politike mogu biti stavljeni pred nove izvanredne izazove, što će dovesti i do eventualnih promjena u dinamici realizacije.

3.2.3. Javni prihodi za razdoblje 2024. – 2026. godina

Unatoč izazovima na međunarodnom nivou, kao što su slabljenje globalnog ekonomskog rasta, pojačanih inflatornih pritisaka i rasta kamatnih stopa, u 2023. godini ostvaren je ekonomski rast, koji prema podacima Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP), na nivou Bosne i Hercegovine iznosi 1,8%. Navedena ekonomska kretanja odrazila su se i na trendove naplate javnih prihoda.

Tako, ukupan nivo naplaćenih javnih prihoda u Federaciji BiH u 2023. godini iznosi 12.448 mil. KM i veći je za 11,5% ili za 1.218,7 mil. KM u odnosu na naplatu iz 2022. godine. Potrebno je istaći da navedeni iznos uključuje i tekući transfer od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija, koji se odnosi na financijski paket podrške Evropske unije u cilju ublažavanja negativnog socio-ekonomskog utjecaja energetske krize, u iznosu od 81,3 mil. KM.

Tabela 6. Konsolidirani pregled ostvarenja javnih prihoda u Federaciji BiH 2023/2022. godina

VRSTA PRIHODA	IZVRŠENJE			
	2022	2023	% promjene	Razlika
I POREZNI PRIHODI	5.546.538.665	6.063.502.003	9,3	516.963.338
1. Prihodi od neizravnih poreza	4.296.507.979	4.598.188.458	7,0	301.680.480
1.1. Prihodi od neizravnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa	3.551.226.037	3.537.343.848	-0,4	-13.882.189
1.2. Prihodi od neizravnih poreza za servisiranje spoljnog duga	534.848.700	833.660.500	55,9	298.811.800
1.3. Prihodi od namjenske cestarine za financiranje autocesta i cesta	208.623.360	224.879.015	7,8	16.255.655
1.4. Ostali neizravni porezi (naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni)	1.809.882	2.305.095	27,4	495.213
2. Prihodi od izravnih poreza	1.250.030.686	1.465.313.545	17,2	215.282.859
2.1. Porez na dobit	546.499.637	636.162.851	16,4	89.663.214
2.2. Porez na dohodak	566.078.474	684.448.543	20,9	118.370.069
2.3. Porez na imovinu	36.311.151	38.286.140	5,4	1.974.989
2.4. Porez na naslijeđe i dar	5.323.868	6.256.506	17,5	932.637
2.5. Porez na promet nepokretnosti	93.916.704	95.918.508	2,1	2.001.803
2.6. Ostali izravni porezi (naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni)	1.900.852	4.240.998	123,1	2.340.146
II DOPRINOSI	4.401.173.649	5.043.394.860	14,6	642.221.211
1. Doprinosi za mirovinsko i invalidsko osiguranje	2.459.112.618	2.819.425.258	14,7	360.312.640
2. Doprinosi za zdravstveno osiguranje	1.740.999.043	1.991.599.305	14,4	250.600.263
3. Doprinosi za osiguranje od neuposlenosti	201.061.988	232.370.297	15,6	31.308.309
III NEPOREZNI PRIHODI	1.218.572.949	1.341.110.810	10,1	122.537.861
1. Pristojbe	139.531.127	150.878.293	8,1	11.347.165
2. Naknade i članarine	544.787.908	632.551.620	16,1	87.763.712
3. Novčane kazne	51.320.379	61.545.964	19,9	10.225.585
4. Ostali neporezni prihodi	482.933.535	496.134.933	2,7	13.201.398
UKUPNO (I + II + III):	11.166.285.263	12.448.007.673	11,5	1.281.722.410

Izvor: Federalno ministarstvo financija

Prateći najnovije zvanične makroekonomske prognoze iz ožujka 2024. godine, preuzete od strane DEP-a, kao i pozitivne tekuće trendove naplate u prvom tromjesečju 2024. godine, izvršeno je revidiranje projekcija prihoda za tekuću godinu i pripremljene su srednjoročne projekcije za razdoblje 2025. – 2027. godina.

Projekcije se temelje na postojećim poreznim politikama, a obuhvataju javne prihode proračuna svih razina vlasti u Federaciji BiH, izvanproračunskih fondova, te javne prihode ostalih korisnika, koji ih naplaćuju. U projicirani okvir nisu uključena sredstva po osnovu primitaka.

Tabela 7. Konsolidirane projekcije ukupnog okvira javnih prihoda u Federaciji BiH za 2024. godinu i razdoblje 2025. – 2027. godina

VRSTA PRIHODA	PROJEKCIJA			
	2024	2025	2026	2027
I POREZNI PRIHODI	6.514.036.017	6.907.370.196	7.267.108.179	7.646.149.234
1. Prihodi od neizravnih poreza	4.986.555.700	5.276.569.900	5.520.910.800	5.771.819.450
1.1. Prihodi od neizravnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa	3.830.339.099	4.265.294.539	4.625.425.713	4.933.366.158
1.2. Prihodi od neizravnih poreza za servisiranje spoljnog duga	914.301.901	762.616.961	639.392.687	574.502.092
1.3. Prihodi od namjenske cestarine za financiranje autocesta i cesta	240.914.700	247.658.400	255.092.400	262.951.200
1.4. Ostali neizravni porezi (naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni)	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
2. Prihodi od izravnih poreza	1.527.480.317	1.630.800.296	1.746.197.379	1.874.329.784
2.1. Porez na dobit	649.091.149	684.071.279	722.927.823	765.254.939
2.2. Porez na dohodak	738.703.473	802.464.558	874.012.648	954.360.986
2.3. Porez na imovinu	40.636.909	43.294.563	46.299.205	49.697.567
2.4. Porez na naslijeđe i dar	7.008.696	7.579.203	8.196.151	8.863.317
2.5. Porez na promet nepokretnosti	90.040.091	91.390.692	92.761.553	94.152.976
2.6. Ostali izravni porezi (naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni)	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
II DOPRINOSI	5.417.335.276	5.841.035.361	6.303.591.945	6.808.444.713
1. Doprinosi za mirovinsko i invalidsko osiguranje	3.049.966.078	3.311.795.400	3.598.870.898	3.913.545.963
2. Doprinosi za zdravstveno osiguranje	2.122.432.054	2.270.672.617	2.431.495.452	2.605.916.843
3. Doprinosi za osiguranje od neuposlenosti	244.937.144	258.567.344	273.225.596	288.981.907
III NEPOREZNI PRIHODI	1.511.489.012	1.610.720.933	1.727.149.083	1.860.915.522
1. Pristojbe	158.993.311	168.583.662	179.353.891	191.335.097
2. Naknade i članarine	696.632.131	776.041.031	870.819.626	982.852.951
3. Novčane kazne	66.469.641	71.787.212	77.530.189	83.732.604
4. Ostali neporezni prihodi	589.393.929	594.309.028	599.445.377	602.994.869
UKUPNO (I + II + III):	13.442.860.306	14.359.126.490	15.297.849.207	16.315.509.470

Izvor: Federalno ministarstvo financija

Tako u 2024. godini, ukupno očekivano ukupno ostvarenje javnih prihoda u Federaciji BiH iznosi 13.442,9 mil. KM i u poređenju sa ostvarenjem iz prethodne godine pretpostavlja rast od 7,9% ili za 916,3 mil. KM.

Prateći očekivani ekonomski rast na nivou Bosne i Hercegovine od prosječnih 2,9% na godišnjem nivou u razdoblju 2025. – 2027. godina, pretpostavlja se da će prosječna godišnja stopa rasta naplate ukupnih javnih prihoda u Federaciji BiH u navedenom srednjoročnom razdoblju iznositi 6,7%.

Neizravni porezi

Očekivana naplata prihoda od neizravnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa Uprave za neizravno oporezivanje u 2024. godini iznosi 4.744,6 mil. KM i u odnosu na 2023. godinu pretpostavlja rast za 8,5% ili za 373,6 mil. KM. Nakon odbitka planiranih sredstava namjenjenih otplati vanjskog duga u iznosu od 914,3 mil. KM, projekcija ukupnog raspoloživog dijela prihoda od neizravnih poreza za dalju raspodjelu korisnicima u Federaciji BiH, odnosno njihovu proračunsku potrošnju, iznosi

3.830,3 mil. KM i u odnosu na 2023. godinu veća je za 8,3% ili za približno 293 mil. KM.

Prateći plan ukupne naplate prihoda na Jedinostvenom računu, pretpostavljen od strane Odjeljenja za makroekonomska analiza Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje (OMA), kao i projekciju kretanja koeficijenta učešća Federacije BiH u međuentiteskoj raspodjeli, predviđa se da će u 2025. godini ukupno doznačena sredstva od neizravnih poreza za Federaciju BiH biti veća za 5,9%, dok očekivana prosječna godišnja stopa rasta u 2026. i 2027. godini iznosi 4,7%.

U periodu 2025. – 2027. godina dospijeće obveza na ime otplate vanjskog duga opada iz godine u godinu po slijedećim stopama (2025: -16,6%; 2026: -16,2% i 2027: -10,1%). Prateći isto, raspoloživi dio prihoda od neizravnih poreza, nakon odbitka sredstava namjenjenih otplati vanjskog duga, u 2025.; 2026. i 2027. godini pretpostavlja rast po stopama 11,7%; 8,4% i 6,7% respektivno.

Namjenska putarina za izgradnju autocesta i izgradnju i rekonstrukciju drugih cesta

Prateći ukupan plan, također dostavljen od strane OMA-e, očekivani nivo naplate prihoda od namjenske putarine za Federaciju BiH u 2024. godini iznosi 240,9 mil. KM i veći je za 7,1% ili za nešto više od 16 mil. KM u odnosu na ostvarenje iz 2023. godine.

U razdoblju 2025. – 2027. godina očekuje se stabilan rast naplate ovih prihoda prema prosječnoj godišnjoj stopi od 3 %.

Porez na dobit

Prema projekcijama, prihodi od poreza na dobit pravnih lica u 2024. godini trebali bi iznositi 649,1 mil. KM sa očekivanim rastom od 2% ili za 12,9 mil. KM. Nižoj stopi rasta u odnosu na prethodni povijesni trend doprinijelo je isključivanje povijesnih uplata poreza na dobit od strane JP Elektroprivreda BiH d.d. iz projekcione baze, kao i očekivanih akontiranih uplata tijekom 2024. godine, obzirom da je navedeno društvo poslovnu 2023. godinu završilo sa gubitkom.

Prateći makroekonomske prognoze, projicirane stope rasta u razdoblju 2025. – 2027. godina predviđaju prosječni godišnji rast prihoda od poreza na dobit po stopi od 5,6% (2025: 5,6%; 2026: 5,7% i 2027: 5,9%).

Prihodi po osnovu poreza na dohodak

Imajući u vidu da je u 2022. i 2023. godini rast prosječne plaće u velikoj mjeri bio vezan za usklađivanja sa inflatornim šokovima, što je na strani naplate prihoda od poreza na dohodak i prihoda od obveznih socijalnih doprinosa rezultiralo dvoznamenkastim stopama rasta, projekcija navedenih kategorija za 2024. godinu, uzimajući u obzir očekivanu stabilizaciju inflacije, pretpostavlja skromniji rast. Tako, očekivani nivo

naplate prihoda po osnovu poreza na dohodak u 2024. godini iznosi 738,7 mil. KM sa rastom od 7,% ili za 54,2 mil. KM u odnosu na ostvarenu naplatu u prethodnoj godini.

Prateći makroekonomske prognoze sa kojima je u korelaciji, očekivane stope rasta za 2025., 2026. i 2027. godinu iznose 8,6%; 8,9% i 9,2% respektivno.

Obvezni socijalni doprinosi

Vežući se također za makroekonomske pretpostavke tržišta rada, očekivani nivo naplate ukupnih obveznih doprinosa u 2024. godini iznosi 5.417,3 mil. KM i veći je za 7,4% ili za 373,9 mil. KM u odnosu na 2023. godinu.

Očekivana prosječna godišnja stopa rasta u razdoblju 2025. – 2027. godina iznosi 7,9%.

Porezi na posjedovanje i prometovanje imovinom

Obzirom da ovi prihodi uključuju tri različite kategorije: porez na imovinu, porez na poklon i naslijeđe i porez na promet nepokretnosti, te da je naplata istih trenutno regulirana županijskim zakonima i propisima jedinica lokalne samouprave, teško je uspostaviti uporedivost trendova kretanja.

Bazirajući se na pojedinačnim projekcijama svake od navedenih kategorija, zasnovanim prvenstveno na tekućem trendu naplate, projicirana stopa rasta ukupnih prihoda po osnovu poreza na posjedovanje i prometovanje imovinom u 2024. godini ima negativan trend i predpostavlja ukupan pad za 1,9% kao rezultat značajnog smanjenja naplate prihoda po osnovu poreza na promet nepokretnosti u prvom kvartalu 2024. godine.

Krajnje oprezno, pretpostavlja se prosječna godišnja stopa rasta ovih prihoda tijekom razdoblja 2025. – 2027. godina od 3,5%.

Neporezni prihodi

Pretpostavljeni iznos naplate ukupnih neporeznih prihoda u Federaciji BiH, u 2024. godini iznosi 1.2511,5 mil. KM sa stopom rasta od 12,7% ili za 170,4 mil. KM. Visok nivo rasta prvenstveno je vezan za očekivanja po pitanju naplate prihoda od krajnjih korisnika za povrate anuiteta po otplaćenim kreditima.

Treba ipak uzeti u obzir da ukupni neporezni prihodi uključuju širok spektar prilično varijabilnih prihoda, bez kontinuiranog obrasca kretanja.

Zasnovane na prognozama makroekonomskih kretanja, za kategorije neporeznih prihoda koje imaju korelaciju sa istim, te nadalje, kako je već istaknjuto, bazirane na

planu naplate prihoda od krajnjih korisnika za povrate anuiteta po otplaćenim kreditima, koji uzimaju značajno učešće u ukupnim neporeznim prihodima, projicirane srednjoročne stope kretanja za 2025.; 2026. i 2027. godinu iznose: 6,6%; 7,2% i 7,7% respektivno.

Rizici po ostvarenje projekcija

Srednjoročne projekcije javnih prihoda u Federaciji BiH prate makroekonomska očekivanja u kretanju onih agregata sa kojim su u značajnoj korelaciji, a svaki drugačiji ishod može narušiti i nivo realizacije istih. Imajući u vidu na trenutno puno jači utjecaj vanjskih rizika na krajnji ishod makroekonomskih prognoza, nego unutrašnjih, od izuzetnog je značaja spremnost domaćih aktera na donošenje brzih mjera prilagodbe i ublažavanja takvih utjecaja. Daljna eskalacija krize u Ukrajini i Bliskom istoku u značajnoj mjeri može rezultirati većim inflatornim pritiscima od trenutno pretpotavljenih.

Projekcije poreznih prihoda i obveznih socijalnih doprinosa temelje se na trenutno važećim politikama oporezivanja, prate projektirane makroekonomske pokazatelje, kao i tekuće trendove u naplati, korigirane za jednokratne utjecaje. Realizacija navedenih rizika po ostvarenje osnovnog makroekonomskog scenarija u značajnoj mjeri može imati negativan odraz na projicirani nivo naplate.

Pored navedenog, na drugačiji ishod u naplati javnih prihoda mogu u značajnoj mjeri utjecati: izmjene poreznih politika, značajna odstupanja u kretanju koeficijenta raspodjele prihoda od neizravnih poreza između entiteta u odnosu na trenutno procjenjeni, promjene u nivou planirane otplate vanjskog duga, promjene u izdvajanju prihoda od neizravnih poreza za Institucije BiH, rad porezne administracije, te razvoj drugih događaja poput novih elementarnih nepogoda i sl.

4. JAVNI DUG U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

Javni dug Federacije BiH, postupak zaduživanja i izdavanja jamstava, limiti zaduživanja, osiguranje sredstava za otplatu duga, vođenje evidencije o dugu i druga pitanja koja se odnose na javni dug FBiH, županija i općina, regulirani su Zakonom o dugu, zaduživanju i jamstvima u Federaciji BiH. Stanje javnog duga je od izuzetnog značaja za kreiranje razvojnih politika. Pregled stanja i projekcija javnog duga u ovom dokumentu temelji se na raspoloživim podacima Federalnog ministarstva financija.

Da bi odražavala aktuelno stanje, uspostavljena evidencija se ažurira na osnovu podataka koje županije, gradovi i općine imaju obvezu dostavljati tromjesečno. Pregled stanja i projekcija javnog duga u ovom dokumentu se temelji na podacima o unutarnjem i vanjskom dugu u Federaciji BiH sa kojima raspolaže Federalno ministarstvo financija, na Strategiji upravljanja dugom za period 2023. – 2025. i godišnjem planu zaduživanja pripremljenog u skladu sa proračunom Federacije BiH za 2024. godinu.

4.1. Struktura duga u Federaciji BiH

Prema raspoloživim podacima, ukupni dug u FBiH na dan 31.12.2023. godine iznosi 6.593,46 mil. KM, što predstavlja povećanje za 118,46 mil. KM ili 1,83% u odnosu na prethodnu godinu.

Vanjski dug u Federaciji BiH na dan 31.12.2023. godine iznosi 5.166,67 mil. KM (smanjenje za 243,82 mil. KM odnosno 4,51% u odnosu na 2022. godinu), najvećim dijelom je ugovoren sa bilateralnim i multilateralnim finansijskim institucijama (Svjetska banka, EBRD, EIB, MMF i dr.), u cilju osiguranja sredstava za financiranje većih infrastrukturnih projekata, te za proračunsku podršku. Od ukupnog iznosa vanjskog duga u FBiH, na dug Vlade Federacije BiH odnosi se 1.569,14 mil. KM, na dug županija 317,62 mil. KM, na dug gradova i općina 190,97 mil. KM, i na dug javnih poduzeća i ostalih korisnika 3.088,93 mil. KM. U narednoj tabeli je prikazana struktura duga u prethodnom razdoblju.

Tabela 8. Konsolidirani dug u FBiH na bazi verificiranog unutarnjeg duga (mil. KM)

Javni dug u FBiH (KM)	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
1. Unutarnji dug u Federaciji BiH	1000,12	1.185,89	1.123,67	1.064,52	1.426,80
1.1. Unutarnji dug Federacije BiH	726,22	860,51	761,08	682,63	924,41
1.2. Unutarnji dug županija	199,75	225,13	242,47	257,39	290,69
1.3. Unutarnji dug općina i gradova	74,15	74,09	75,65	71,48	80,38
2. Vanjski dug u Federaciji BiH	4.595,39	4.982,72	5.402,00	5.410,49	5.166,67
2.1. Vanjski dug Federacije BiH	2.080,62	2.321,66	2.357,59	2.110,89	1.569,14
2.2. Vanjski dug županija	221,67	214,81	230,81	285,49	317,62
2.3. Vanjski dug općina i gradova	168,72	191,01	199,91	206,52	190,97
2.4. Vanjski dug javnih poduzeća i ostalih korisnika	2.124,38	2.255,86	2.613,69	2.807,59	3.088,93
Ukupan dug u Federaciji BiH	5.595,50	6.168,63	6.525,67	6.475,01	6.593,46

Izvor: FMF

Unutarnji dug u Federaciji BiH na dan 31.12.2023. godine iznosi 1.426,80 mil. KM, što je u poređenju sa stanjem na kraju 2022. godine više za 362,28 mil. KM, ili 34,03%. Od ukupnog unutarnjeg duga u FBiH, na dug Federacije BiH se odnosi 924,41 mil. KM, županija 290,69 mil. KM, gradova i općina 80,38 mil. KM, te javnih poduzeća i ostalih korisnika 131,32 mil. KM.

Unutarnji dug FBiH sastoji se od tržišnih i netržišnih instrumenata. Tržišni instrumenti su trezorski zapisi i trezorske obveznice koje je Federacija Bosne i Hercegovine, putem aukcija, počela izdavati 2011. i 2012. godine.

Ukupan vanjski i unutarnji dug Vlade Federacije BiH, ne uzimajući u obzir dug koji je supsidijarno prenesen na krajnje korisnike, za 2023. godinu iznosi 2.493,55 mil. KM, te je u odnosu na 2022. godinu smanjen za 299,97 mil. KM ili 10,74%.

U strukturi ukupnog duga u Federacije BiH za 2023. godinu, vanjski dug učestvuje sa 78,36%, što je manje za 5,20% p.p. u odnosu na 2022. godinu kada je taj procenat iznosio 83,56%.

Učešće ukupnog duga u Federaciji BiH u BDP-u na 31.12.2023. godine je 21,98% BDP-a što je za 2,66 p.p. manje u odnosu na 2022. godinu. Učešće duga u BDP-u Federacije BiH prikazano je u tabeli ispod.

Tabela 9. Odnos duga prema BDP-u

Godina	BDP-realni ³⁵	Stanje duga			Odnos duga prema BDP-realni		
		Vanjski dug	Unutrašnji dug	Ukupno	Vanjski dug	Unutrašnji dug	Ukupno
	1	2	3	4 (2+3)	5 (2: 1)	6 (3:1)	7 (4:1)
31.12.2023.	30.003*	5.166,67	1.426,79	6.593,46	17,22%	4,76%	21,98%
31.12.2022.	26.275	5.410,49	1.064,52	6.475,01	20,59%	4,05%	24,64%
31.12.2021.	24.068	5.402,01	1.123,67	6.525,68	22,44%	4,67%	27,11%

Izvor: FZS, FMF; *Procjena FZS

Tabela 10. Kretanje ukupnog vanjskog i unutarnjeg, verificiranog duga u FBiH, mil. KM (sve razinei vlasti)

	Vanjski dug	Unutarnji dug	Ukupno
2018.	4.702,74	949,22	5.651,96
2019.	4.595,39	1.000,12	5.595,50
2020.	4.982,72	1.185,89	6.168,63
2021.	5.402,00	1.123,67	6.525,67
2022.	5.410,49	1.064,52	6.475,01
2023.	5.166,67	1.426,79	6.593,46

Tabela 11. Kretanje vanjskog i unutarnjeg, verificiranog duga FBiH, mil. KM (samo federalna razina)

	Vanjski dug	Unutarnji dug	Ukupno
2018.	2.291,21	704,67	2.995,88
2019.	2.080,62	726,22	2.806,84
2020.	2.321,66	860,51	3.182,17
2021.	2.357,59	761,08	3.118,67
2022.	2.110,89	682,63	2.793,52
2023.	1.569,14	924,41	2.493,55

Izvor: FMF

³⁵ FZS; Tromjesečni bruto domaći proizvod, IV tromjesečje 2023. br. 10.3.4

Tabela 12. Promjena strukture duga FBiH na kraju 2023. u odnosu na proteklu godinu (KM)

Kategorije duga	Stanje duga 31.12.2022.	Stanje duga 31.12.2023.
1. Unutarnji dug u FBiH	1.064.518.514	1.426.798.924
1.1. Unutarnji dug Federacije BiH	682.630.076	924.414.780
1.1.1. Vrijednosni papiri	678.691.968	922.893.824
a) Dugoročni vrijednosni papiri	628.691.968	822.893.824
Stara devizna štednja	0	0
Ratna potraživanja	38.691.968	2.893.824
Obveznice Federacije	590.000.000	820.000.000
b) Kratkoročni vrijednosni papiri (trezorski zapisi)	50.000.000	100.000.000
1.1.2. Krediti banaka	0	0
1.1.3. Obveze bivšeg FMO	0	0
1.1.4. Verificirani Unutarnji dug za koji nisu emitirane obveznice	3.938.108	1.520.956
stara devizna štednja	3.908.183	1.491.031
ratna potraživanja	29.925	29.925
1.2. Unutarnji dug županija	257.390.279	290.692.695
Obveznice	0	0
Krediti	257.390.279	290.692.695
Ostalo	0	0
1.3. Unutarnji dug općina i gradova	71.478.874	80.375.703
Obveznice	0	0
Krediti banaka	71.478.874	80.375.703
Ostalo	0	0
1.4. Unutarnji dug javnih poduzeća i ostalih korisnika	53.019.286	131.315.746
Obveznice	0	18.096.400
Krediti banaka	53.019.286	113.219.346
Ostalo	0	0
2. Vanjski dug u FBiH	5.410.490.270	5.166.665.740
2.1. Vanjski dug Federacije	2.110.885.370	1.569.138.458
2.2. Vanjski dug županija	285.485.733	317.624.375
2.3. Vanjski dug općina i gradova	206.524.573	190.968.135
2.4. Vanjski dug javnih poduzeća i ostalih korisnika	2.807.594.594	3.088.934.772
UKUPNO dug Federacije BiH	2.793.515.446	2.493.553.238
UKUPNO dug županija	542.876.012	608.317.070
UKUPNO dug općina i gradova	278.003.447	271.343.838
UKUPNO dug javnih poduzeća i ostalih korisnika	2.860.613.880	3.220.250.518
UKUPNO DUG U FEDERACIJI BIH	6.475.008.784	6.593.464.664

Izvor: FMF

4.2. Projekcija stanja duga u Federaciji BiH

U periodu 2024. – 2026. godine očekuje se smanjenje udjela ukupnog duga Federacije BiH u BDP-u na 7,75% u 2024. godini, te njegovo postepeno smanjivanje na 7,46% u 2025. i 6,95% u 2026. godini.

Tabela 13. Pokazatelji održivosti duga Federacije BiH (mil. KM) na bazi trenutnog portfolija

OPIS	2021.	2022.	2023.	Projekcija		
				2024.	2025.	2026.
BDP ³⁶	24.068	26.275	30.003*	32.497 ³⁷	34.334	36.124
Stanje vanjskog duga FBiH	2.357,59	2.110,89	1.569,14	1.535,29	1.661,32	1.559,75
Stanje unutarnjeg duga FBiH	761,08	682,63	924,41	982,23	899,87	950,51
Ukupan dug FBiH	3.118,67	2.793,52	2.493,55	2.517,52	2.561,19	2.510,26
Ukupan dug FBiH/BDP	12,96%	10,63%	8,31%	7,75%	7,46%	6,95%
Vanjski dug FBiH/BDP	9,80%	8,03%	5,23%	4,72%	4,84%	4,32%
Unutarnji dug FBiH/BDP	3,16%	2,60%	3,08%	3,02%	2,62%	2,63%

Izvor: FMF i izračun FZS; *Procjena FZS

Tabela 14. Pokazatelji održivosti duga Federacije BiH (mil. KM) sa uključenim novim zaduživanjem u 2024. godini

OPIS	2021.	2022.	2023.	Projekcija		
				2024.	2025.	2026.
BDP ³⁸	24.068	26.275	30.003*	32.497 ³⁹	34.334	36.124
Stanje vanjskog duga FBiH	2.357,59	2.110,89	1.569,14	1.535,29	1.661,32	1.559,75
Stanje unutarnjeg duga FBiH	761,08	682,63	924,41	1462,23	1379,87	1430,51
Ukupan dug FBiH	3.118,67	2.793,52	2.493,55	2.997,52	3.041,19	2.990,26
Ukupan dug FBiH/BDP	12,96%	10,63%	8,31%	9,22%	8,86%	8,28%
Vanjski dug FBiH/BDP	9,80%	8,03%	5,23%	4,72%	4,84%	4,32%
Unutarnji dug FBiH/BDP	3,16%	2,60%	3,08%	4,50%	4,02%	3,96%

Izvor: FMF i izračun FZS; *Procjena FZS

Dinamika zaduživanja nalaže potrebu stalnog praćenja duga uz zaduživanje kod međunarodnih finansijskih institucija pod koncesionim uvjetima (niska kamatna stopa, duži rok otplate i što duži grace period). Novo zaduživanje bi moralo biti povezano sa projektima koji doprinose ubrzanju reformi, kao osnove za daljnji privredni rast. Donošenje svake pojedinačne odluke o novom zaduženju pretpostavlja nužnu analizu makroekonomskih tijekova i implikacije na osnovne makroekonomske pokazatelje FBiH.

³⁶ Iznos BDP-a za 2021. - 2023., Tromjesečni bruto domaći proizvod, IV tromjesečje 2023. br. 10.3.4

³⁷ Iznos BDP-a za 2024. - 2026., Posljednje projekcije FMF-a iz ožujka, 2024. godine

³⁸ Iznos BDP-a za 2021. - 2023., Tromjesečni bruto domaći proizvod, IV tromjesečje 2023. br. 10.3.4

³⁹ Iznos BDP-a za 2024. - 2026., Posljednje projekcije FMF-a iz ožujka, 2024. godine

4.3. Upravljanje dugom u Federaciji BiH

Jačanje upravljanja dugom u Federaciji BiH je utvrđeno kao jedna od ključnih reformskih mjera, čijim sprovođenjem bi se osiguralo kontinuirano održavanje javnog duga o okviru kriterija iz Maastricht-a, s konačnim ciljem smanjenja javnog duga u odnosu na BDP.

Uz podršku Svjetske banke⁴⁰ i Međunarodnog monetarnog fonda, poduzimaju se aktivnosti na unaprijeđenju upravljanja dugom, povećanju transparentnosti, fiskalne odgovornosti i predvidivosti zaduživanja Vlade Federacije BiH. Reformskim planom, zasnovanim na nalazima izvršene procjene performansi za upravljanje dugom (DeMPA⁴¹) Vlade Federacije BiH, utvrđene su aktivnosti, indikativni rokovi i očekivani rezultati za svaku od aktivnosti koje zahtijevaju sprovođenje korektivnih mjera, a sve s ciljem unaprijeđenja upravljanja javnim dugom.

Za upravljanje dugom Federacije, u skladu sa Zakonom o dugu, zaduživanju i jamstvima u Federaciji Bosne i Hercegovine nadležno je Federalno ministarstvo financija, a za upravljanje dugom županija, gradova i općina ministarstva financija županija, odnosno gradske i općinske službe za financije.

Na osnovu izvršene procjene važećeg pravnog okvira za upravljanje dugom izrađen je novi Zakon o dugu, zaduživanju i jamstvima u Federaciji BiH⁴², kojim se, između ostalog, unapređuju procesi upravljanja rizicima, revidiraju limiti zaduženosti (zavise od sposobnosti županija, gradova i općina da servisiraju svoje obveze i vezuju se za prosječne redovne prihode ostvarene u propisanom razdoblju) i izloženosti kako na razini Federacije, tako i na razini županija, gradova i općina (izloženost Federacije prema županiji, gradu i općini, prema jednom sektoru, pravnom licu ili grupi povezanih pravnih lica; granice izloženosti županija, grada i općine prema jednom pravnom licu) i utvrđuju nove gornje granice javnog duga i jamstava, te jača kontrola nad zaduživanjem.

U svrhu održivosti javnog duga, nakon adekvatnih izmjena, odnosno donošenja novog Zakona o dugu, zaduživanju i jamstvima u Federaciji BiH, donijeti će se i odgovarajući podzakonski akti. Time će se doprinijeti provedbi planirane ekonomske politike i reforme, kako u pogledu uspostavljanja novih fiskalnih pravila za dug, zaduživanje i garancije, tako i u pogledu obuhvata mjerenja javnog duga koji je usklađen sa statističkom metodologijom Evropske unije.

Nakon donošenja novog Zakona o dugu, izrada Strategije upravljanja dugom koja se sada priprema u skladu sa navedenim Reformskim planom, postat će zakonska obaveza, a Vlada Federacije BiH će biti obvezna da usvaja i Godišnji plan zaduživanja,

⁴⁰ Odjel Svjetske banke koji se bavi procjenom performansi za upravljanje dugom, primjenom DeMPA instrumenata, proveo procjenu učinka upravljanja dugom u Federaciji BiH kako bi se, analizom elemenata od izuzetnog značaja za postizanje zdrave prakse upravljanja dugom, izmjerio učinak upravljanja dugom Vlade Federacije BiH.

⁴¹ DeMPA je metodologija za ocjenjivanje učinka upravljanja javnim dugom pomoću sveobuhvatnog skupa indikatora koji pokrivaju cijeli spektar funkcija vlade vezanih za upravljanje dugom

⁴² Oba Doma Federacije BiH su prihvatila Nacrt Zakona nakon čega je održana i javna rasprava. Sektor za upravljanje dugom je trenutno u procesu pripreme Prijedloga zakona

koji se, između ostalog, temelji na Programu javnih investicija Federacije BiH⁴³, te da izvještava o dugu⁴⁴.

Imajući u vidu izmjenu zakonskog okvira u pogledu donošenja novih fiskalnih pravila zaduživanja za sve razine vlasti u FBiH, kojim se stvaraju preduvjeti za povećanje transparentnosti zaduživanja i izvještavanja o dugu u FBiH, te omogućava upravljanje dugom na adekvatan način, nužno je, uspostavljanjem informacionog sustava za upravljanje dugom (evidentiranje i praćenje duga i jamstava, izvještavanje o dugu i sl.), unaprijediti kapacitete i stvoriti tehničke pretpostavke za poboljšanje cjelokupnog procesa.

Strategijom upravljanja dugom FBiH za period 2023. – 2025.⁴⁵ definisani su ciljevi upravljanja dugom, koji će i u narednom periodu predstavljati prioritet, imajući u vidu potrebe Vlade Federacije da, uz održavanje prihvatljive razine rizika, te srednjoročnih i dugoročnih troškova financiranja, osigura financijska sredstva za tekuće potrebe i investiciona ulaganja, kao i da nastavi aktivnosti na razvoju domaćeg tržišta vrijednosnih papira.

Ovim se, imajući u vidu da Federacija Bosne i Hercegovine i dalje ima veliku potrebu za novčanim sredstvima za izgradnju i obnovu infrastrukture, izgradnju velikih energetskih projekata kao i za proračunsku podršku, stvara osnova za odgovornije, transparentnije i efikasnije korištenje i upravljanje javnim resursima.

Ugovaranje novih zaduživanja također podrazumijeva analizu i pažljivu selekciju, u zavisnosti od potreba za financiranjem i dostupnih izvora financiranja, a u svrhu realizacije ciljeva upravljanja dugom.

Srednjoročna strategija upravljanja dugom daje pregled troškova i rizika duga Federacije BiH u narednom periodu, pod pretpostavkom realizacije investicionih projekata u okviru prognoziranih makroekonomskih pokazatelja, te procjenjuje troškove njegovog servisiranja ukoliko dođe do nepredviđenih šokova na tržištu u smislu oscilacije kamatnih stopa i deviznih tečajeva.

Obveze po novim zaduživanjima za investicione projekte trebale bi biti izmirene od strane krajnjih korisnika kreditnih sredstava, čime se visina duga koji se servisira iz proračuna Vlade Federacije BiH ostala u prihvatljivom okviru, s obzirom da visina duga utječe na interes potencionalnih investitora za ulaganja u vladine vrijednosne papire i na izravne strane investicije.

Na osnovu trenutnog makroekonomskog okvira (Dokument okvirnog proračuna Federacije BiH 2024 – 2026. godine) praćenjem preferirane strategije zaduživanja na kraju 2025. godine očekivani indikatori rizika portfolija duga bili bi sljedeći:

- prosječno vrijeme dospelosti kredita (ATM) ne bi trebalo biti manje od 6,4 godina;

⁴³ Donošenje programa javnih investicija zakonska je obveza, kako za Vladu Federacije BiH, tako i županijske vlade

⁴⁴ Tromjesečno i godišnje izvještavanje: tromjesečni izvještaji o dugu Federacije BiH i Informacije o vanjskom i unutarnjem dugu u Federaciji BiH

⁴⁵ Strategiju upravljanja dugom Vlada Federacije još uvijek donosi u skladu sa Reformskim planom, s obzirom da obveza njenog donošenja nije Zakonom propisana

- prosječno vrijeme refiksiranja kredita (ATR) će iznositi 4,8 godinu;
- učešće servisiranja kamata po osnovu duga u prihodima će iznositi manje od 4%.

Mete definirane ovom Strategijom su osjetljive na promjene pretpostavki o rastu, fiskalnom deficitu i dostupnosti predviđenih izvora financiranja, prvenstveno koncesionalnih izvora financiranja.

Realizacijom zaduženja u cilju postizanja optimalnog portfolija duga nastoje se minimizirati sveukupni rizici. Prilikom planiranja zaduživanja, voditi će se računa o održanju ravnomjerne strukture otplate duga po godinama u cilju minimiziranja rizika refinanciranja, maksimalno će se koristiti zaduživanje u EUR i KM sa fiksnim kamatnim stopama u cilju smanjenja valutnog i kamatnog rizika.